

Πρόλογος — Γιατί τώρα;

Ζούμε σε μια ιστορική στιγμή όπου τα παλιά μοντέλα διακυβέρνησης φαίνονται να εξαντλούνται ταυτόχρονα. Η φιλελεύθερη αντιπροσωπευτική δημοκρατία αδυνατεί να αντιμετωπίσει ανισότητες, βία και αποξένωση. Η εξουσιαστική στροφή κερδίζει έδαφος σε πολλές χώρες — σε ορισμένες με εκλογικές αποφάσεις των ίδιων των πολιτών. Και η τεχνολογική επανάσταση ανατρέπει πλήρως τις παλιές παραδοχές για παραγωγή, επικοινωνία και οργάνωση, δημιουργώντας νέες μορφές εξουσίας που ξεφεύγουν από κάθε παραδοσιακό δημοκρατικό έλεγχο.

Σε αυτό το τοπίο, η αναζήτηση λύσεων που βασίζονται στον ανθρωπισμό και τη συνεργασία δεν είναι μια νοσταλγική επιστροφή στη φυλή, ούτε μια ουτοπική πρόταση ριζικής ανατροπής. Είναι ένας ρεαλιστικός σχεδιασμός για ένα μέλλον όπου ο άνθρωπος ξαναβρίσκει τη θέση του ως πολιτικό ον: σε κλίμακα κατανοητή από τον ανθρώπινο εγκέφαλο, σε σχέσεις εμπιστοσύνης που δεν απαιτούν γραφειοκρατία για να συντηρηθούν, με εξουσία που μπορεί να αγγίξει, να ελέγξει και — όταν χρειαστεί — να ανακαλέσει.

Ένα παράδοξο διατρέχει ολόκληρο αυτό το βιβλίο, και είναι σκόπιμο να το ονομάσουμε εξαρχής: γράφουμε για αυτο-οργάνωση, αλλά γράφουμε εμείς, λίγοι, μόνοι. Σχεδιάζουμε θεσμούς για ανθρώπους που δεν έχουν ακόμα συναντηθεί. Προτείνουμε κανόνες για κοινότητες που ακόμα δεν υπάρχουν. Αυτό είναι «το παράδοξο του πρώτου βήματος» — και η αναγνώρισή του είναι η πρώτη πράξη ειλικρίνειας του εγχειρήματος. Κάθε θεσμός, κάθε κανόνας, κάθε πρόταση αυτού του βιβλίου πρέπει να θεωρείται ως προσωρινό εργαλείο, προς αντικατάσταση από τις ίδιες τις ομάδες που θα το χρησιμοποιήσουν. Γι αυτό και οι περιγραφές, οι κανόνες, οι θεσμοί και οι ιδέες που προτείνονται εδώ έχουν τον χαρακτήρα των προτάσεων εργασίας — όχι συνταγών. Τα πολιτικά και κοινωνικά υποκείμενα του εγχειρήματος — οι μικρές και μεγάλες ομάδες — θα συγκεκριμενοποιήσουν και θα εξειδικεύσουν κάθε φορά, σε κάθε χρόνο, τόπο και συγκυρία, τις προτάσεις αυτές. Αυτό δεν είναι αδυναμία του κειμένου — είναι η πιο ειλικρινής του πρόβλεψη.

Ένα δεύτερο παράδοξο του βιβλίου είναι τα πολλά ιστορικά παραδείγματα και η αναλυτική φιλοσοφική τεκμηρίωση. Εκτός από τους προφανείς λόγους τεκμηρίωσης της Δ.Ο. υπάρχει και ένας άλλος λόγος: Είμαι βέβαιος ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν σκεφθεί καθόλου τις απλές κατά βάση ιδέες που εκτίθενται σε αυτό το βιβλίο. Κάποιοι τις έχουν σκεφθεί λίγο ή έχουν έρθει σε επαφή μαζί τους μέσω της ιδέας της άμεσης δημοκρατίας. Όλοι όμως,

πιστεύω, θεωρούν τη δημοκρατία των ομάδων πολύπλοκη και ανεφάρμοστη. Το βλέπω και στις συζητήσεις με φίλους. Η πρώτη τους αντίδραση είναι: ‘Δεν γίνονται αυτά’. Η παράθεση πολλών ιστορικών παραδειγμάτων, φιλοσόφων και θεωριών, που κατά βάση διαπραγματεύονται, απαντούν, προτείνουν για θέματα πολύ παραπλήσια με την Δημοκρατία των Ομάδων, προσπαθεί να αποτινάξει αυτήν την απαισιοδοξία και τις αμφιβολίες. Να καλλιεργήσει αισιοδοξία και επιθυμία για δοκιμή και προσπάθεια. Όπως λέει και ο Πιτερ Οικονομίδης¹: ΓΙΝΕΤΑΙ!

Πολλά μικρότερα παράδοξα και πιθανές αντιφάσεις του βιβλίου οφείλονται κυρίως στον πολλαπλό ρόλο που φιλοδοξεί να παίζει. Από την μια πλευρά ένα ακαδημαϊκό εγχειρίδιο που τεκμηριώνει ιστορικά και επιστημονικά τη Δημοκρατία των Ομάδων. Από την άλλη ένα πολιτικό μανιφέστο που προτείνει μια ριζικά διαφορετική πολιτειακή θεωρία. Ακόμα ένα κοινωνιολογικό εγχειρίδιο που σκιαγραφεί μια διαφορετική κοινωνική και οικονομική οργάνωση και έναν διαφορετικό τρόπο ατομικής και κοινωνικής συν-ύπαρξης.

Ελπίζω μόνο, οι πολλές αυτές φιλοδοξίες και ρόλοι να μην το πνίξουν. ☺

Αυτό το βιβλίο, το έργο αυτό γενικότερα, έχει την βαθύτερη φιλοδοξία να λειτουργήσει και αντίστροφα: Αναδεικνύοντας τις ομάδες και τη σημασία τους, προτρέποντας στην δημιουργία και την δοκιμή τους, φιλοδοξεί να παρακινήσει όσους μπορεί, να δοκιμάσουν την εμπειρία της ζωής και δράσης μέσα σε ομάδες. Κάτι που θεωρούμε μια υπαρξιακή εμπειρία και όχι απλά μια πολιτική επιλογή.

*Η προσέγγιση αυτή λύνει κατά τη γνώμη μου και το κυκλικό αδιέξοδο: ‘Η Δημοκρατία προαπαιτεί εκπαιδευμένους πολίτες αλλά πώς θα δημιουργηθούν εκπαιδευμένοι πολίτες από το παλιό σύστημα, ώστε να εφαρμόσουν στη συνέχεια τη Δημοκρατία’
Η καλύτερη και μόνη δυνατή, εναλλακτική εκπαίδευση σήμερα, είναι η λειτουργία σε ομάδες.*

1 «... Η Εθνική δεν πήγε το 2004 στην Λισαβόνα λέγοντας Δεν Γίνεται, ,
Ο Πύρρος Δήμας δεν είπε Δεν γίνεται,
Και οι άνθρωποι που έχτισαν τον Παρθενώνα, σίγουρα δεν είπαν, Δεν γίνεται.
Γιατί ΓΙΝΕΤΑΙ!»

